

Захаванне вусных народных традыцый патрабуе дакладнага этнаграфічнага вывучэння, якое дазваляе адраджаць іх ва ўсім багаці і разнастайнасці мясцовых праяў. На жаль, зусім мала застаецца аўтэнтычных носьбітаў культурных традыцый. Наш абавязак і адказнасць перад будучыняй – перадаць пакаленням бяспечны культурны вопыт беларускага народа. Пры стварэнні ўмоў для іх захавання і развіцця важна зацікавіць найперш дзяцей і моладзь, а таксама мясцовае насельніцтва.

ЗАХАВАННЕ І ПАДТРЫМКА РАМЕСНЫХ ТРАДЫЦЫЙ У ГРОДЗЕНСКОЙ ВОБЛАСЦІ

Мурэня А. У.,

*дырэктар дзяржаўнай установы культуры
«Гродзенскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці»*

На сённяшні дзень 18 элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны (далей – элементы) Гродзенскай вобласці занесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь: «традыцыйныя рамёствы» (10), «традыцыйная ежа» (4), «выканальніцкія мастацтвы» (2), «традыцыйныя цырымоніі» (1), «светапогляд людзей, міфалогія» (1). Элементы НКС «Поразаўская банкуха» і «Беларускія мастацкія практыкі саломаляцтва» былі разгледжаны на пасяджэнні Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь.

Гэта вынік арганізаванай працы, якую можна ўмоўна падзяліць на некалькі этапаў:

I этап. Выяўленне і вывучэнне.

У 2009 г. першыя элементы Гродзеншчыны атрымалі статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Пазней быў складзены спіс элементаў, арыентаваны на перспектыву – «Рэгіянальны інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гродзеншчыны», які штогод абнаўляецца. Згодна з ім распрацоўваецца план работы па выяўленню, адраджэнню і зберажэнню традыцыйнай культуры.

II этап. Унясенне ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Для ўнясення элементаў з рэгіянальнага інвентару ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь (далей – Дзяржспіс) была складзена Праграма па рэалізацыі рэгіянальнага комплексу мерапрыемстваў па рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы «Культура Беларусі» на 2016–2020 гг. Паводле праграмы кожны год ад вобласці ў Дзяржспіс павінны дадавацца два элементы. Гэта непасрэдная работа раённых устаноў культуры са спецыялістамі Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці (АМЦНТ).

III этап. Захаванне.

Стварэнне «Лакальнай праграмы па выяўленню, фіксацыі, прапагандзе і арганізацыі пераемнасці традыцыйнай мясцовай культуры на 2019–2022 гг.». Тыпавая (прыкладная) форма была распрацавана спецыялістамі Гродзенскага АМЦНТ. На аснове яе раёны вобласці склалі свае лакальныя праграмы. У кожнай з іх прадугледжаны мерапрыемствы па папулярызацыі мясцовых элементаў НКС.

Стварэнне музеяў і музейных пакояў элементаў НКС на базе клубных устаноў – добрая практыка, якая існуе на Гродзеншчыне. Сярод іх можна назваць:

музей пісанкі ў г.п. Сапоцкін Гродзенскага раёна;

музейны пакой драўляных музычных інструментаў народнага майстра М. А. Скрамблевіча ў аг. Адэльск Гродзенскага раёна;

музейны пакой аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры ДУ «Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці», які прэзентуе белаўзорыстае ткацтва Панямоння.

IV этап. Развіццё і папулярызацыя.

Акрамя музеіфікацыі, якая таксама спрыяе папулярызацыі элементаў, можна вылучыць яшчэ чатыры асноўныя кірункі дзейнасці.

1. Творчыя праекты.

У Лідскім раёне ў рамках праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва Латвія–Літва–Беларусь рэалізуецца праект «Умацаванне самабытнасці сельскіх раёнаў шляхам развіцця традыцыйных рамёстваў і турызму». Арганізавана майстэрня па ткацтву, дзе вырабляецца тэкстыль для стварэння рэплік рэгіянальнага касцюма Гродзеншчыны і Лідскага строю, шырока практыкуецца тэхніка мясцовага белаўзорыстага ткацтва.

Значны рэзананс у грамадстве і сродках масавай інфармацыі выклікаў калектыўны праект па захаванню, развіццю, пераемнасці нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гродзеншчыны і стварэнні маштабнага габелена «Гісторыі жывая ніць», прысвечанага 75-годдзю Вялікай Перамогі. У ім прынялі ўдзел спецыялісты Гродзенскага АМЦНТ, майстар па вырабу габелена Алена Шунейка і пераемніца ткацкага рамяства Юлія Барадзіна. Рэалізацыя праекта стала новым этапам падтрымкі жыццядзейнасці і прэзентацыі элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гродзеншчыны.

2. Культурна-масавае мерапрыемствы.

У абласных святах і мерапрыемствах абавязкова ўдзельнічаюць носьбіты элементаў. Яны папулярызуюць нематэрыяльную культурную спадчыну, дзеляцца ведамі і вопытам з іншымі ўдзельнікамі і гасцямі.

Напрыклад:

цыкл велікодных мерапрыемстваў: рэгіянальнае свята-кірмаш «Гродзенскія традыцыі да свята Вялікадня», выстаўка-конкурс дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва «Велікодны падарунак»;

штогод у рамках мерапрыемстваў арганізуецца выстаўка 12 элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гродзенскай вобласці, якія ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь, – усе элементы ткацкіх традыцый, традыцыйнай ежы Гродзеншчыны, традыцыя вырэзвання з паперы («выцінанка-выбіванка») у Навагрудскім раёне, традыцыі роспісу велікодных яек г.п. Сапоцкін Гродзенскага раёна.

Рэгіянальны фестываль традыцыйнай культуры «Скарбы Гродзеншчыны» прадстаўляе традыцыйную культуру найбольш шматбакова.

У час правядзення прэзентацыі і майстар-класаў дэманструюцца ўсе элементы нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гродзенскай вобласці.

Развіццю мясцовых элементаў таксама спрыяюць раённыя святы і фестывалі, напрыклад, штогадовае свята пісанкі ў г.п. Сапоцкін Гродзенскага раёна, якое дае ўяўленне аб традыцыях роспісу велікодных яек, рэгіянальнае свята рамеснікаў «Казюкі» ў г. Гродна і інш.

У выставачнай зале Гродзенскага АМЦНТ штогод праходзяць справаздачныя выстаўкі і выстаўкі-конкурсы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, у якіх прымаюць удзел сучасныя майстры традыцыйных рамёстваў і носьбіты элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гродзенскай вобласці.

3. Правядзенне майстар-класаў, летнікаў, школ, у тым ліку для турыстаў – добрая практыка Гродзеншчыны.

«Летнікі-пленэры» – месца сустрэчы тых, хто цікавіцца і займаецца народнымі рамёствамі.

У аг. Гудзевічы Мастоўскага раёна кожны год праходзіць летняя школа «Майстэрня падвойнага ткацтва», у якой прымаюць удзел носьбіты і транслятары ўсіх элементаў традыцыйнага ткацтва Панямоння. Удзельнікі маюць магчымасць не толькі падзяліцца вопытам, але і абмеркаваць хвалюючыя моманты па пераемнасці рамяства. Важным здабыткам па захаванню элементаў НКС на Гродзеншчыне з’яўляецца арганізацыя пераемнасці традыцый «з рук у рукі»: ад носьбітаў моладзі, дзеціям і ўсім жадаючым праз навучанне ў гуртках, студыях і майстар-класах.

4. Комплексная турыстычная накіраванасць.

Музеі і элементы нематэрыяльнай культурнай спадчыны ўключаюцца ў турыстычныя маршруты, што станоўча адлюстроўвацца на ахове элементаў і іх папулярнасці.

Яшчэ адзін элемент НКС «Традыцыя вырэзвання з паперы (“выцінанка-выбіванка”) у Навагрудскім раёне». Дадзены элемент даўно вядомы і папулярны далёка за межамі Гродзеншчыны. Нядаўна створаную музей-майстэрню выцінанкі-выбіванкі могуць наведаць турысты, якія трапілі на Навагрудчыну.

Турыстычнай прывабнасцю карыстаюцца элементы, якія размешчаны на тэрыторыі спецыяльнага турысцка-рэкрэацыйнага парку «Аўгустоўскі канал»

і горада Гродна: «Традыцыйная рэгіянальная кухня аг. Адэльск Гродзенскага раёна Гродзенскай вобласці», «Традыцыі роспісу велікодных яек у г.п. Сапоцкін Гродзенскага раёна», «Творчасць майстра па вырабу музычных інструментаў Мар'яна Скрамблевіча з аграгарадка Адэльск Гродзенскага раёна», «Выраб велікодных вербаў на тэрыторыі паўночна-заходняй Гродзеншчыны».

Арэал распаўсюджвання мастацкіх практык саломапляцення на Гродзеншчыне шырокі: гэта 16 раёнаў і горад Гродна. У абласныя і раённыя выстаўкі народнага мастацтва і пастаянныя выставачныя экспазіцыі ўваходзяць лепшыя вырабы 50 сучасных майстроў саломапляцення, кожны з якіх мае свой творчы почырк.

АСНОЎНЫЯ ПАДХОДЫ ДА ВЫВУЧЭННЯ І ЗАХАВАННЯ ТРАДЫЦЫЙНЫХ АБРАДАЎ НА БРЭСТЧЫНЕ

Пракаповіч Г. В.,

*вядучы метадыст па этнаграфіі і фальклору
дзяржаўнай установы культуры
«Брэсцкі абласны грамадска-культурны цэнтр»*

Брэсцкая вобласць славіцца сваімі традыцыямі, якія з'яўляюцца яркай візітнай карткай рэгіёна. Самабытныя народныя святы, звычаі і абрады Брэстчыны – значная частка духоўнай культуры. Мы ганарымся тым, што захавана так званая «палеская мова», традыцыйныя рамесныя тэхналогіі, многія абрады каляндарнага цыкла ад Нараджэння Хрыстова да Піліпаўскага посту.

У вобласці налічваюцца 17 немагэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, сярод якіх 5 адметных традыцыйных абрадаў.

Абрад каляднага комплексу «Конікі» ў г. Давыд-Гарадок Столінскага раёна перарос у своеасаблівы карнавал з рознымі аўтэнтчнымі і сучаснымі персанажамі.

Штогод на першы дзень Вялікадня ў в. Бездзеж Драгічынскага раёна праходзіць абрад «Стрылка», які канцэнтруе ў сабе функцыю абярэгу вёскі і ўраджаю ад неспрыяльных прыродных з'яў і нядобрай сілы.

У цэнтры беларускага Палесся ў в. Пінкавічы Пінскага раёна існуе старажытная традыцыя вадзіць карагоды ў першы дзень Вялікадня і да панядзелка наступнага тыдня, накіраваная на вясновае абуджэнне прыроды.

Не менш цікавы абрад звязаны з абыходам двароў – «Ваджэнне Кусты», які праводзіцца на Сёмуху ў Лунінецкім раёне. На яго прыкладзе выразна бачыцца ўстойлівасць калектыўнай самасвядомасці.